

Zuzanna Kulińska-Kępa
dr
Uniwersytet Warszawski
e-mail: z.kulinska-kepa@uw.edu.pl
ORCID: 0000-0002-1078-1192

Prawo do pomocy humanitarnej osób z niepełnosprawnością w świetle Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych

Streszczenie

Niniejsze opracowanie powstało w celu przeanalizowania zakresu prawa do pomocy humanitarnej sformułowanego w art. 11 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Do przeprowadzenia badania użyto metody dogmatycznej oraz metody funkcjonalnej. Wykazano, że zakres obowiązków państw w obszarze prawa do pomocy humanitarnej nie jest jednoznacznie określony. Zostało ono tak sformułowane, że odwołuje się do zobowiązań państwa w zakresie prawa międzynarodowego, ze szczególnym uwzględnieniem międzynarodowego prawa ochrony praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarne. Jednakże ze względu na brak jednoznacznych ram prawnych dla pomocy humanitarnej we wspomnianych źródłach pozostawiono państwom-stronom znaczną dowolność co do sposobu implementacji tych zobowiązań. W konsekwencji ogromną rolę w zakresie kształtowania prawa do pomocy humanitarnej odgrywa Komitet Praw Osób Niepełnosprawnych. W niniejszym opracowaniu przeanalizowano dotychczasową działalność Komitetu, ze szczególnym uwzględnieniem badania przez niego sprawozdań państw-stron. Przeprowadzona analiza potwierdza, że Komitet aktywnie korzysta ze swego uprawnienia i wskazuje na obszary działania państwa-stron, które z jego perspektywy są najważniejsze. Jednak kompleksowej oceny regulacji prawa do pomocy humanitarnej i znaczenia jego umieszczenia w Konwencji będzie można dokonać dopiero w kolejnych latach, kiedy praktyka Komitetu w tym obszarze poszerzy się o pozostałe instrumenty ochrony, takie jak indywidualne zawiadomienia.

Słowa kluczowe: prawo do pomocy humanitarnej, pomoc humanitarna, Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, międzynarodowe prawo ochrony praw człowieka

Wprowadzenie

Prawo do pomocy humanitarnej stało się szczególnie istotnym prawem człowieka w drugim dwudziestoleciu XXI wieku. Potrzeba ochrony tego prawa wzrasta w kontekście szczególnej grupy, jaką są osoby żyjące z niepełnosprawnością¹. Dostępne dane statystyczne potwierdzają istnienie tej konieczności w wymiarze zarówno międzynarodowym, jak i krajowym. Przykładowo, w czasie trzęsienia ziemi w Japonii w 2011 roku śmiertelność wśród osób z niepełnosprawnością była dwukrotnie większa niż wśród osób w pełni sprawnych². W 2020 roku na Ukrainie spośród osób wewnętrznie przesiedlonych aż 51 223 osoby to osoby z niepełnosprawnością³. Szesnaście procent z około miliarda takich osób żyje w strefie konfliktu zbrojnego⁴. W 2019 roku w konflikcie w Kamerunie tylko 9 osób z niepełnosprawnością z 45 badanych miało dostęp do pomocy humanitarnej⁵. W Polsce zaś za palący problem należy uznać dostęp osób z niepełnosprawnością słuchową do ważnych komunikatów nadawanych w czasie sytuacji nadzwyczajnych, np. pandemii COVID-19, których zapewnienie stanowi wyzwanie dla władz⁶.

Niedawno przyjęte normy z zakresu międzynarodowej ochrony praw człowieka starają się stworzyć ramy prawne w tym zakresie. Przedmiotem niniejszego opracowania jest ustalenie treści normy w zakresie pomocy humanitarnej wynikającej

- 1 M. Vanhullebusch, *The Law of International Humanitarian Relief in Non- International Armed Conflicts*, Leiden 2022, s. 85–86.
- 2 UNDESA, UNISDR collaboration with Indonesia, Norway, and the Nippon Foundation, *Report of Panel Discussion on Disaster Resilience and Disability: Ensuring Equality and Inclusion*, s. 10, www.un.org/disabilities/documents/reports/iddr2013_%20panelreport.pdf (dostęp 1.02.2022).
- 3 UN, *Report of the Special Rapporteur on the human rights of internally displaced persons, Persons with disabilities in the context of internal displacement*, A/HR/C/44/41, 2020, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G20/112/64/PDF/G2011264.pdf?OpenElement> (dostęp 1.02.2022).
- 4 UNOCHA, *Person with disabilities in armed conflict: Inclusive protection*, www.unocha.org/story/persons-disabilities-armed-conflict-inclusive-protection,2020 (dostęp 1.02.2022).
- 5 Human Rights Watch, *Cameroon: People with Disabilities Caught in Crisis*, Human Rights Watch news release, April 5, 2019, www.hrw.org/news/2019/08/05/cameroon-people-disabilities-caught-crisis. 2020 (dostęp 1.02.2022).
- 6 A. Bodnar, *Wystąpienie do Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu – dyrektwa o usługach audiowizualnych*, 29.12.2020, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/jak-zapewnic-glu-chym-dostep-do-waznych-informacji-i-programow-uwagi-rpo-do-rzadowego-projektu-dyrektwa-ue> (dostęp 1.02.2022).

z Konwencji o ochronie osób niepełnosprawnych sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (dalej zwanej również Konwencją)⁷ i weryfikacja, czy są one wystarczająco precyzyjne oraz czy towarzyszą im procedury umożliwiające kontrolowanie, jak państwa-strony wypełniają nałożone na nie zobowiązania. W związku z zakresem prowadzonego badania oraz próbą usystematyzowania metod badawczych przez van Kędzierskiego przyjęte metody badawcze to metoda dogmatyczna oraz metoda funkcjonalna przy założeniu, że art. 11 Konwencji stanowi odzwierciedlenie pewnego zjawiska prawnego⁸. Wnioski z badania sformułowano na podstawie analizy Konwencji oraz działalności Komitetu Praw Osób Niepełnosprawnych.

Analiza prawa do pomocy humanitarnej osób z niepełnosprawnością

Konwencja o ochronie osób niepełnosprawnych weszła w życie 3 maja 2008 roku⁹ i jest jedną z dwóch umów o zasięgu globalnym, w których ustanowiono normę w zakresie prawa do pomocy humanitarnej. Prawo do pomocy humanitarnej zostało ustanowione w art. 11 Konwencji zatytułowanym „Sytuacje zagrożenia i sytuacje wymagające pomocy humanitarnej”. Prawo to zostało umieszczone w bezpośrednim sąsiedztwie art. 10 regulującego fundamentalne prawo do życia. Sformułowanie prawa do pomocy humanitarnej było bezwzględnie powiązane z poprzedzającą je regulacją i stanowiło, w pewnym wymiarze, jej przedłużenie.

Wydaje się, że zgodnie z podziałem zaproponowanym przez F. Mégret jest to prawo człowieka dające się zakwalifikować albo do praw o charakterze „poszerzonym”, albo nawet „innovacyjnym”¹⁰. Możliwość zakwalifikowania do obu tych grup wynika z tego, że jest ono możliwe do wyprowadzenia z innych istniejących praw człowieka, co mogłoby determinować przypisanie do praw „poszerzonych”. Z drugiej zaś strony nosi cechy zupełnie nowego zbioru zobowiązań szczególnie istotnych dla osób z niepełnosprawnością, jak również innej grupy objętej szczególną ochroną – dzieci¹¹.

7 Konwencja o ochronie osób niepełnosprawnych sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r., poz.1169).

8 D. van Kędzierski, *Metodologia i paradygmat polskich szczegółowych nauk prawnych*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2018, nr. 3 s. 50, 10.26106/0p55-br71 (dostęp 1.02.2022).

9 Strona Konwencji o ochronie osób niepełnosprawnych: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-15&chapter=4&clang=_en (dostęp 1.02.2022).

10 F. Mégret, *The Disabilities Convention: Human Rights of Persons with Disabilities or Disability Rights?*, „Human Rights Quarterly” 2008, s. 507.

11 Drugą umową przewidującą taką regulację jest Konwencja praw dziecka z sporządzona w Nowym Jorku dnia 20 listopada 1989 r.

Projekt art. 11 Konwencji był wzorowany na art. 38 ust. 4 Konwencji o ochronie praw dziecka (dalej zwanej KPD), choć istotną z perspektywy pomocy humanitarnej regulacją jest również art. 22 KPD. Ostatecznie prawo do pomocy humanitarnej ustanowione w Konwencji pod kilkoma względami wykroczyło poza zakres określony w KPD, wprowadzając silniejszą ochronę. Nie ogranicza się tylko do sytuacji konfliktu zbrojnego, lecz nawiązuje do zobowiązań z zakresu ochrony praw człowieka oraz nakazuje podjęcie „wszystkich niezbędnych środków”, podczas gdy w KPD ograniczono się do „wszelkich możliwych do realizacji środków”.

Prawo do pomocy humanitarnej wraz z inną dość nowatorską normą dotyczącą współpracy międzynarodowej (art. 32) stanowiło najbardziej sporny obszar negocjacyjny pomiędzy państwami-stronami¹². W 2006 roku, w świetle wybuchu konfliktu w Libanie, końcowej akceptacji treści art. 11 towarzyszyło wiele kontrowersji, które wywołały znaczące zmiany w projekcie zaproponowane przez negocjujące państwa arabskie¹³. W celu zaspokojenia postulatów tej grupy, dotyczących uregulowania pomocy humanitarnej również w sytuacji okupacji, w tekście ostatecznym art. 11 Konwencji przyjęto odwołanie do międzynarodowego prawa humanitarnego oraz międzynarodowego prawa praw człowieka¹⁴. Doprecyzowania wymaga fakt (gdyż żaden z autorów komentarzy do artykułu 11 Konwencji nie wskazuje tego jednoznacznie¹⁵), że treść art. 11 Konwencji została przyjęta przez konsens, natomiast umieszczenie pojęcia okupacji jako okoliczności objętej tą normą zostało przeniesione do lit. (s) preambuły Konwencji¹⁶ i ta ostatnia kwestia była przedmiotem jedyne go głosowania podczas przyjmowania tekstu końcowego¹⁷. Ostateczny kształt normy przyjętej w art. 11 Konwencji brzmi:

12 T. Degener, *A New Human Rights Model of Disability*, w: V. Della Finz, R. Cera, G. Palmisano (red.), *The United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities: A Commentary*, Switzerland 2017, s. 55, doi:10.1007/978-3-319-43790-3 (dostęp 1.02.2022).

13 S. Trömel, *A Personal Perspective on the Drafting History of the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, „European Yearbook of Disability Law” 2009, nr 1, s. 125.

14 Ibidem, s. 125.

15 S. Motz, *Art. 11 Situations of Risk and Humanitarian Emergencies*, w: I. Bantekas, M.A. Stein, D. Anastasiou, *The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities: A Commentary*, Oxford 2018, s. 318 oraz G.C. Bruno, *Article 11 [Situations of Risk and Humanitarian Emergencies]*, w: V. Della Finz, R. Cera, G. Palmisano (red.), *The United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities: A Commentary*, Switzerland 2017, s. 257, doi:10.1007/978-3-319-43790-3 (dostęp 1.02.2022).

16 Lit. (s) preambuły Konwencji: „podkreślając potrzebę uwzględniania perspektywy płci we wszystkich wysiłkach na rzecz popierania pełnego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez osoby niepełnosprawne”.

17 UN, *Final report of the Ad Hoc Committee on a Comprehensive and Integral International Convention on the Protection and Promotion of the Rights and Dignity of Persons with Disabilities*, przyjęty

Państwa Strony podejmą, zgodnie ze swoimi zobowiązaniami wynikającymi z prawa międzynarodowego, w tym międzynarodowego prawa humanitarnego oraz międzynarodowego prawa praw człowieka, wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa osób niepełnosprawnych w sytuacjach zagrożenia, w tym w trakcie konfliktu zbrojnego, w sytuacjach wymagających pomocy humanitarnej i w przypadku klęsk żywiołowych.

Zacytowana powyżej norma wyraźnie określa, że zakres podmiotowy odnosi się do osób niepełnosprawnych. Definicja osoby niepełnosprawnej została określona w art. 1 Konwencji. Osoba spełniająca warunki, by korzystać z ochrony zapewnionej w art. 11, musi nadto znajdować się w sytuacji zagrożenia. Katalog takich okoliczności jest katalogiem otwartym, znajdują się w nim takie zagrożenia jak konflikt zbrojny, klęska żywiołowa albo inne okoliczności wymagające pomocy humanitarnej. W tych okolicznościach państwa-strony mają obowiązek podjąć wszelkie niezbędne środki, których celem jest ochrona i zapewnienie bezpieczeństwa chronionym osobom.

Szczegółową analizę art. 11 Konwencji należy zacząć od wskazania jednego z najpoważniejszych wyzwań interpretacyjnych, tj. określenia zakresu zobowiązań wynikających z tej normy w świetle interakcji pomiędzy zobowiązaniami ogólnymi ustanowionymi w art. 4 Konwencji a wiążącymi dane państwo-stronę zobowiązaniami z zakresu międzynarodowego prawa ochrony praw człowieka. Na zakres zobowiązań państwa-strony polegających na „podjęciu wszelkich niezbędnych środków” będą wpływały co najmniej dwa czynniki: treść art. 4 Konwencji oraz istniejące zobowiązania z zakresu międzynarodowej ochrony praw człowieka. W tym kontekście uwaga poczyniona przez G.C. Bruna w komentarzu do art. 11, że jedynym zadaniem tej umowy międzynarodowej było odniesienie już istniejących praw człowieka do osób z niepełnosprawnościami, zdaje się niefortunne, gdyż dotychczas w umowach międzynarodowych z zakresu ochrony praw człowieka o charakterze globalnym takie prawo nie zostało jednoznacznie sformułowane¹⁸. Rozpoczynając próbę określenia zakresu art. 4, należy zgodzić się z V. Della Fina, że „jest on kluczową normą dla pełnego zrozumienia, jakie zobowiązania nakładają na siebie państwa-strony ratyfikując konwencję, gdyż norma ta określa zakres zobowiązań i ich prawny charakter” [tłumaczenie własne]¹⁹.

w dniu 6 grudnia 2006, A/61/611, www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1868/discrpd.pdf (dostęp 1.02.2022).

18 G.C. Bruno, op. cit., s. 253.

19 V. Della Fina, *Article 4 [General Obligations]*, w: V. Della Fina, R. Cera, G. Palmisano (red.), *The United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities: A Commentary*, Switzerland 2017, s. 141, doi:10.1007/978-3-319-43790-3 (dostęp 1.02.2022).

W tych okolicznościach w stosunku do art. 11 zobowiązania państw-stron w zakresie objętym międzynarodowym prawem ochrony praw człowieka będą uzależnione od tego, czy realizowane przez państwo-stronę zobowiązanie będzie odnosiło się do praw pierwszej czy drugiej generacji. Takie postępowanie jest wynikiem braku modelu formułowania zobowiązań z zakresu prawa do pomocy humanitarnej, a co za tym idzie niemożnością jednoznacznego przypisania prawa do pomocy humanitarnej tylko do jednej generacji praw człowieka w międzynarodowym prawie ochrony praw człowieka²⁰. Przyjęcie tego rozwiązania wymaga, zgodnie z postulatem sformułowanym przez S. Motz, wskazania poszczególnych praw z katalogu praw obywatelskich i politycznych oraz katalogu praw gospodarczych społecznych i kulturalnych, które w sytuacji zagrożenia mają szczególne znaczenie dla osób z niepełnosprawnością²¹. Do tych pierwszych zaliczymy: prawo do życia, wolność od tortur, nieludzkiego i poniżającego traktowania, prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego oraz zakaz dyskryminacji²². Wypełniając zasadę niepodzielności praw człowieka, w celu ochrony życia, zasadne wydaje się zapewnienie następujących praw drugiej generacji: prawo do odpowiedniego poziomu życia, prawo do ochrony zdrowia oraz prawo do wody i warunków sanitarnych. Rolę tych ostatnich podkreślił też W. Kälin, Specjalny Przedstawiciel Sekretarza Generalnego do Spraw Praw Człowieka Osób Wewnętrznie Przesiedlonych²³.

Wydaje się więc, że w zależności od tego, z którego obszaru będą pochodziły zobowiązania państwa-strony, natura prawna tego zobowiązania będzie zaliczana albo do obowiązku zapewnienia i popierania pełnej realizacji (art. 4 ust. 1), albo obowiązku podjęcia kroków (art. 4 ust. 2). W tym drugim obszarze należy szczególnie podkreślić sposób interpretowania podstawowych zobowiązań wypływających z Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych i Społecznych, który jest promowany przez Komitet Praw Gospodarczych Społecznych i Kulturalnych (dalej: CESCR). Pakt ten zakłada istnienie minimalnych obowiązków (*minimum core obligations*), które niezależnie od zobowiązania ogólnego polegającego na podjęciu określonych kroków powinno być przez każde państwo-stronę zapewnione. Taką

20 H. Spieker, *The Legal Framework of Humanitarian Action*, w: P. Gibbons, H.-J. Heintze (red.), *The Humanitarian Challenge*, 2015, s. 161, <https://doi.org/10.1007/978-3-319-13470-3> (dostęp 1.02.2022); M.G. Pietropaolo, *A Human Rights-Based Approach to Humanitarian Assistance*, „The Journal of International Humanitarian Legal Studies” 2016, nr 7, s. 263, <https://doi.org/10.1163/18781527-00702001> (dostęp 1.02.2022).

21 S. Motz, op. cit., s. 324.

22 Ibidem.

23 W Kälin, *Report of the Representative of the Secretary-General on the Human Rights of Internally Displaced Persons*, A/65/282 (10 August 2010), s. 16, <https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/65/282> (dostęp 1.02.2022).

wykładnię MPGSK, podobnie jak inne komitety ONZ, CESCR promuje w instrumentach nazywanych komentarzami ogólnymi (*General Comments*)²⁴. W przedmiocie niniejszego opracowania należy więc przywołać te komentarze ogólne, które odnoszą się w bezpośredni sposób do okoliczności pomocy humanitarnej i stanowią o obowiązkach minimalnych.

W Komentarzu CESCR nr 15, który odnosi się do kwestii dostępu do czystej wody, przywołano okoliczności stosowania pomocy humanitarnej w dwóch aspektach. Po pierwsze wynika z niego, że osoby, które ucierpiały w wyniku katastrofy bądź wojny, w tym osoby niepełnosprawne, mają prawo do wody na tych samych warunkach co obywatele danego państwa²⁵ oraz że obowiązkiem państwa jest umożliwienie dostępu do wystarczającej ilości czystej wody szczególnie tym osobom, które są narażone na trudności, w tym osobom z niepełnosprawnościami, narażonym na katastrofy naturalne²⁶. Komentarz nr 12 dotyczący prawa do pożywienia zakłada, że działanie bądź zaniechanie państwa-strony skutkujące odmową dostępu do spożywania w okolicznościach konfliktu wewnętrznego lub innych okoliczności wyjątkowych osobom lub grupom osób stanowi naruszenie Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych Społecznych i Kulturalnych²⁷. Państwo-strona powinno w sposób szczególny pomagać grupom wyjątkowo narażonym na głód, zaś za takie osoby trzeba uznać osoby z niepełnosprawnością²⁸. Kolejnym z komentarzy ogólnych, w którym nawiązano do sytuacji wymagających udzielania pomocy humanitarnej, jest ten odnoszący się do wykładni prawa do ochrony zdrowia. Wskazano w nim, że zapewnienie pomocy w przypadku katastrofy i pomocy humanitarnej w sytuacjach nadzwyczajnych jest kluczowe²⁹. Podkreślono również, że priorytet w zakresie pomocy powinien być przyznawany najbardziej narażonym lub zmarginalizowanym grupom ludności, do których zasadne wydaje się zaliczenie osób niepełnosprawnych³⁰.

Wydaje się więc, że komentarze ogólne dają częściowe wskazówki dotyczące zakresu minimalnych obowiązków wynikających z Międzynarodowego Paktu Praw

24 UN OHCHR, *Komentarze Ogólne – wyjaśnienia*, www.ohchr.org/en/hrbodies/pages/tbgeneral-comments.aspx (dostęp 1.02.2022).

25 UN, *CESCR General Comments nr 15*, pkt 16 (f), www2.ohchr.org/english/issues/water/docs/CESCR_GC_15.pdf (dostęp 1.02.2022).

26 Ibidem, pkt 16 (h).

27 UN CESCR, *General Comments nr 12*, pkt 19 https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybody-external/Download.aspx?symbolno=E%2fC.12%2f1999%2f5&Lang=en (dostęp 1.02.2022).

28 Ibidem, pkt 38.

29 Ibidem, pkt 16.

30 Ibidem, pkt 40.

Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych (dalej: MPPGSK), ale mimo wszystko nie mogą zastąpić kompleksowego modelu unormowań prawnych w zakresie pomocy humanitarnej. Pozwalają jednakże na potwierdzenie natury prawnej prawa do pomocy humanitarnej, która, podobnie jak zakres zobowiązań, nie jest przez wszystkich przedstawicieli doktryny jednoznacznie określana.

S. Motz w swoim komentarzu lapidarnie wskazuje za G.C. Brunem, że art. 11 jest prawem niepodlegającym zawieszeniu (*non-derogable rights*), jednak wydaje się, iż kwestia ta jest złożona i wymaga pogłębionej analizy³¹. Prawo do pomocy humanitarnej znajduje zastosowanie w okolicznościach wyjątkowych i prawdopodobnie stąd teza o takiej jego szczególnej cesze. Wydaje się, że nie budzi wątpliwości, kwestia jego nieuchylności w zakresie, w jakim będzie się to odnosiło do działań podejmowanych przez „Państwa Strony (...) zgodnie ze swoimi zobowiązaniami wynikającymi (...) z międzynarodowego prawa humanitarnego”, gdyż samo prawo humanitarne jest regulacją czasu kryzysu i konfliktu zbrojnego. Pozostaje jednak pytanie, czy prawo to jest niederogowane w zakresie, w jakim „Państwa Strony podejmą działania zgodnie ze swoimi zobowiązaniami wynikającymi (...) z międzynarodowego prawa praw człowieka”. Tu sprawa nie jest już tak oczywista. Należy bowiem zaznaczyć, że status praw w świetle podziału na generację praw obywatelskich i politycznych oraz generację praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych może być różny. W niektórych umowach z zakresu praw obywatelskich i politycznych istnieje katalog praw, które derogacji nie podlegają, wymienione są one np. w art. 4 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelski i Politycznych albo art. 15 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Inaczej rozwiązana jest kwestia praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych MPPGSK, w którym takiej klauzuli brakuje. W większości przedstawiciele doktryny przyjmują, że wszystkie prawa ustanowione w MPPGSK nie podlegają zawieszeniu³². Wobec tego można zastosować *per analogiam* taką interpretację w stosunku do Konwencji o ochronie osób niepełnosprawnych, lecz A. Müller wskazuje na odmienną praktykę organów ochrony praw człowieka wypływających z innych umów międzynarodowych z zakresu ochrony praw człowieka niż MPPGSK, które takich klauzul

31 S. Motz, op. cit., s. 315.

32 W. Józwicki, *Art. 4. Klauzula limitacyjna*, w: Z. Kędzia, A. Hernandez-Polczyńska, *Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Socjalnych i Kulturalnych. Komentarz*, Warszawa 2018, <https://sip-1legalis-1pl-1kn2paiu300a9.han.buw.uw.edu.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogi3damjzha3dgnbogixdk> (dostęp 1.02.2022).

derogacyjnych nie posiadają³³. Wydaje się więc, że omawiana kwestia może podlegać różnej interpretacji.

Zasadne wydaje się przyjęcie za M. Ssenyonjo, że podobnie jak w przypadku praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych w obszarze prawa do pomocy humanitarnej ustanowionego w Konwencji na pewno nie podlegają zawieszeniu minimalne obowiązki państw do realizacji tego prawa³⁴. W tym świetle należy jednak mieć świadomość, że takie stanowisko może mieć charakter postulatyczny. Obecna dynamika zjawisk klimatycznych prowadząca do nagłych i nieznanych dotąd na taką skalę katastrof naturalnych³⁵ w niektórych okolicznościach może obiektywnie uniemożliwić implementację nawet minimalnych obowiązków. Takie okoliczności będą wymagały kwalifikacji na podstawie norm płynących z Konwencji wiedeńskiej o prawie traktów³⁶.

Należy również wspomnieć, jak wskazuje A. Priddy, że założenie, iż art. 11 jest podstawą do stosowania całej Konwencji równoległe z prawem humanitarnym w czasie trwania konfliktu zbrojnego, można uznać za nazbyt rozszerzającą interpretację tej normy³⁷. Ewentualną podstawą do tego może być wspomniany powyżej brak przepisu umożliwiającego derogację zobowiązań wypływających z Konwencji, nie zaś sam art. 11, którego zakres ogranicza się do „zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa osób niepełnosprawnych”.

Odnosząc się do zobowiązań wynikających z art. 11 Konwencji w świetle prawa humanitarnego, należy wskazać, że w tak sformułowanej normie pojawia się bardzo ważne zagadnienie dotyczące relacji pomiędzy międzynarodowym prawem ochrony praw człowieka a międzynarodowym prawem humanitarnym, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji konfliktu zbrojnego o charakterze niemiędzynarodowym. Te zagadnienia są obszernie omówione w doktrynie, więc w niniejszym opracowaniu, ze względu na jego objętość, zostaną pominięte³⁸. Istotne wydaje się

33 A. Müller, *Limitations to and Derogations from Economic, Social and Culture Rights*, „Human Rights Law Review” 2009, vol. 9, nr 4, s. 594–595.

34 M. Ssenyonjo, *Economic, Social and Cultural Rights in International Law*, Oxford 2009, s. 41.

35 UNEP, *Climate change and human rights*, 2015, s. 20, www.unep.org/resources/report/climate-change-and-human-rights (dostęp 1.02.2022).

36 A. Müller, op. cit., s. 595.

37 A. Priddy, *Academy Briefing 14 – Disability and armed conflict*, Genewa 2019, s. 34, www.geneva-academy.ch/joomla-tools-files/docman-files/Academy%20Briefing%202014-Interactif.pdf (dostęp 1.02.2022).

38 H.J. Heintze, *Convergence Between Human Rights Law and International Humanitarian Law and the Consequences for the Implementation*, w: H.-J. Heintze, A. Zwitter (red.), *International Law and Humanitarian Assistance A Crosscut Through Legal Issues Pertaining to Humanitarianism*, Heidelberg 2011, s. 83–103; E.E. Kuijt, *Legal Challenges in the provision of Humanitarian Assistance: the*

podkreślenie, że wprowadzenie do art. 11 Konwencji obowiązku podjęcia „zgodnie ze swoimi zobowiązaniami wynikającymi z prawa międzynarodowego, w tym międzynarodowego prawa humanitarnego (...) wszelkich niezbędnych środków w celu zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa osób niepełnosprawnych w sytuacjach zagrożenia” przypomina o gwarancjach bezpieczeństwa, którymi objęte są również osoby niepełnosprawne na podstawie prawa humanitarnego. Mimo iż w umowach międzynarodowych z zakresu międzynarodowego prawa humanitarnego nie wymienia się osób z niepełnosprawnościami i nie przyznaje się im szczególnych praw, to należy przyjąć, że podstawowa regulacja w tym zakresie znajduje się w czwartej Konwencji genewskiej o ochronie osób cywilnych podczas wojny, szczególnie w jej art. 23, 38, 39, 55, 81, które zostały rozwinięte w Protokole dodatkowym do konwencji genewskich z dnia 12 sierpnia 1949 r., dotyczącym ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych, które zapewniają podstawową ochronę również tym osobom³⁹.

Podsumowując powyższe rozważania, należy podkreślić, że prawo do pomocy humanitarnej w kształcie wynikającym z art. 11 Konwencji jest dużym interpretacyjnym wyzwaniem i daleko mu do modelu praw człowieka zapewniającego jednostkom skuteczną ochronę. Powyższe stanowisko podzielił Rząd Republiki Mauritiusu, który przy podpisywaniu Konwencji złożył zastrzeżenie do art. 11 Konwencji⁴⁰. Odwołał się w jego treści do zobowiązań istniejących w przepisach krajowych, a takie sformułowanie poskutkowało tym, że zastrzeżenie można było zakwalifikować jako niezgodne z prawem międzynarodowym i to zarówno

case of non-international armed conflicts, w: T.D. Gill, R. Geiss, H. Krieger, T. McCormack, Ch. Paulussen, J. Dorsey (red.), *Yearbook of International Humanitarian Law Volume 17, 2014* (version 1st ed. 2016), The Hague 2016, s. 150–151, <https://doi.org/10.1007/978-94-6265-091-6> (dostęp 1.02.2022).

39 Zagadnienie prawa do pomocy humanitarnej osób cywilnych, w tym osób niepełnosprawnych, w konfliktach zbrojnych zostało omówione w wielu opracowaniach doktrynalnych i ze względu na objętość niniejszego opracowania należy do nich odesłać: E. Mikos-Skuza, *Pomoc humanitarna w świetle międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych*, w: P. Grzebyk, E. Mikos-Skuza, *Pomoc humanitarna w świetle prawa i praktyki*, Warszawa 2016, s. 35–51; M. Kun-Buczko, *People with Disabilities in Armed Conflict, Eastern „European Journal of Transnational Relations”* 2019, s. 43–55, <https://doi.org/10.15290/ejtr.2019.03.02.03> (dostęp 1.02.2022).

40 „Rząd Republiki Mauritiusu stanowi następujące zastrzeżenia w odniesieniu do art. 11 Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, które dotyczą sytuacji ryzyka i humanitarnych kryzysów. Rząd Mauritiusu podpisuje niniejszą konwencję z zastrzeżeniem, że nie uważa się zobowiązanym do podjęcia środków określonych w art. 11, chyba że jest to wskazane przez przepisy krajowe wyraźnie zobowiązujące do podjęcia takich środków”, strona UN treaties, https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=IV-15&chapter=4&clang=en (dostęp 1.02.2022).

w świetle art. 4 Konwencji, jak i art. 27 Konwencji Wiedeńskiej o prawie traktatów⁴¹. Być może taka kwalifikacja była przyczyną jego pominięcia w procesie, niewątpliwie jednak stanowiło sygnał wskazujący na chaos interpretacyjny, jaki pojawia się w odniesieniu do prawa do pomocy humanitarnej.

Praktyka Komitetu Praw Osób Niepełnosprawnych w zakresie prawa do pomocy humanitarnej osób z niepełnosprawnością

Mając na uwadze niejasności dotyczące zakresu opisanych powyżej zobowiązań oraz uwzględniając przyjęte metody badawcze, należy nie tylko odnieść się do analizy dogmatycznej art. 11 Konwencji, lecz także przeanalizować praktykę Komitetu Praw Osób Niepełnosprawnych w tym obszarze. Komitet został wyposażony w następujące kompetencje: rozpatrywanie zawiadomień indywidualnych, badanie sytuacji w państwie-stronie *ad hoc*, badanie sprawozdań państw-stron oraz formułowanie komentarzy ogólnych.

Z odnotowanych na stronie internetowej Komitetu 56 zawiadomień, które wpłynęły do Komitetu na podstawie Protokołu dodatkowego, ani jedno nie wskazuje jako podstawy do złożenia naruszenia prawa do pomocy humanitarnej. Nie można też materiału badawczego poszerzyć o raporty z procedury badawczej wszczętej na podstawie art. 6 Protokołu dodatkowego do Konwencji, gdyż trzy dotychczasowe wszczęte postępowania nie odnoszą się do prawa do pomocy humanitarnej⁴².

W przypadku siedmiu komentarzy ogólnych, które zostały dotychczas wydane przez Komitet, należy wskazać, że żadne z nich nie dotyczy kompleksowej wykładni art. 11 Konwencji. Należy jednak odnotować, że w Komentarzu ogólnym nr 2 dotyczącym art. 9 zatytułowanego Dostępność w pkt 36 nawiązano do relacji pomiędzy art. 9 a art. 11, wskazując, że

(w) sytuacjach zagrożenia, klęsk żywiołowych i konfliktów zbrojnych służby ratunkowe muszą być dostępne dla osób z niepełnosprawnościami, w przeciwnym razie nie można uratować ich życia lub chronić ich dobra (art. 11). Dostępność należy uwzględnić jako priorytet w działaniach na rzecz odbudowy po klęsce żywiołowej. Dlatego

41 G. Quinn, *Resisting the 'Temptation of Elegance': Can the Convention on the Rights of Persons with Disabilities Socialise States to Right Behaviour?*, w: O.M. Arnardóttir, G. Quinn, *The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities: European and Scandinavian Perspectives*, Leiden 2009, s. 234, https://eds-1p-1ebscohost-1com10000b5qg0114.han.buw.uw.edu.pl/eds/ebookviewer/ebook/bmxlymtfxzMwODE2NV9fQU41?sid=43132603-2abc-4ad0-8acb-5d7b9d502ba7@redis&vid=1&format=EB&lpid=lp_v&rid=0 (dostęp 1.02.2022).

42 Strona Komitetu Praw Osób Niepełnosprawnych, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=4&DocTypeCategoryID=7 (dostęp 1.02.2022).

redukcja ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi musi być dostępna i uwzględniać niepełnosprawność⁴³.

Obrazuje to zazębianie się zobowiązań wypływających z różnych norm Konwencji w kluczowym obszarze, jakim jest dostępność, oraz wskazuje, jakimi zobowiązaniami Komitet jest w sposób szczególnie zainteresowany. Zostało to również potwierdzone w opisanych poniżej wynikach analiz konkluzji komitetu (*Concluding observations*).

Najobszerniejszy materiał badawczy stanowią sprawozdania państw-stron w obszarze art. 11 Konwencji i towarzyszące im konkluzje Komitetu. Wskazać należy, że wytyczne dotyczące sprawozdania składanego przez Państwa Strony na mocy art. 35 ust. 1 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych precyzują dwa obszary szczególnego zainteresowania Komitetu: istnienie krajowych protokołów dotyczących regulacji sytuacji kryzysowych odpowiadających potrzebom osób z niepełnosprawnością oraz dostępność pomocy w sytuacji zagrożenia ze szczególnym uwzględnieniem dostępu do sanitariatów⁴⁴.

Z ponad 90 opublikowanych na stronach Komitetu konkluzji wynika, że w obszarze art. 11 Komitet formułuje każdorazowo indywidualne rekomendacje w zależności od tego, jakie najbardziej palące problemy zidentyfikowano w procesie oceny sprawozdania. Przykładowo Polska w pierwszym swoim sprawozdaniu złożonym w 2014 roku wskazała:

Ustawa o stanie klęski żywiołowej określa tryb wprowadzania i odwoływania stanu klęski żywiołowej oraz wytyczne dla zadań władz publicznych. Rozwiązania stosowane są w każdym przypadku klęski żywiołowej, po ocenie rzeczywistych potrzeb. Doświadczenia podmiotów biorących udział w działaniach ratowniczych wskazują, że nie ma potrzeby opracowywania specjalnych procedur skierowanych do osób niepełnosprawnych⁴⁵.

43 UN, *Committee on the Rights of Persons with Disabilities, General Comment No 2*, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD/C/GC/2&Lang=en (dostęp 1.02.2022).

44 UN, *Committee on the Rights of Persons with Disabilities, Guidelines on treaty-specific document to be submitted by states parties under article 35, paragraph 1, of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, art. 11, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD/C/2/3&Lang=en (dostęp 1.02.2022).

45 UN, *Committee on the Rights of Persons with Disabilities, Initial report of State party due in 2014 (Poland)*, złożone 24 września 2014 r., pkt 120, <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhsnLFjcXmd8Ilx1hLUlxYOl0o0%2b2H2Uln%2bOPS9fdNr9ZQUr7W7Yy%2f1a8Ys30gpljff%2bf4HiQdxtN%2f8PMOfuoAFJHQhq%2bRaZc2Ue11fPvTGFyW> (dostęp 1.02.2022).

Zbagatelizowanie przez polskie władze uwzględnienia szczególnych przepisów odnoszących się do osób niepełnosprawnych zostało przez Komitet odnotowane. Najpierw w liście pytań, w której wskazano zainteresowanie Komitetu kwestią specjalnych procedur⁴⁶, a następnie w konkluzjach, w których wskazano, że: „komitet jest zaniepokojony, że ustawodawstwo, protokoły i plany odnoszące się do sytuacji zagrożenia i kryzysów humanitarnych w niewystarczającym stopniu uwzględniają szczególne wymagania osób niepełnosprawnych”⁴⁷. W rekomendacjach zalecono podjęcie dialogu z organizacjami osób z niepełnosprawnością w celu wypracowania odpowiednich przepisów⁴⁸. Komitet nie odniósł się do drugiego priorytetowego zagadnienia, w którym Polska wskazała na posiadanie trzech z dziesięciu ośrodków recepcyjnych przystosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością, co miało stanowić opis dostępności obiektów w sytuacji zagrożenia⁴⁹.

Za warte odnotowania należy uznać sprawozdanie jedynej organizacji międzynarodowej, która jest stroną Konwencji – Unii Europejskiej oraz konkluzje Komitetu w odniesieniu do UE. W raporcie UE ograniczyła się do wskazania, że zakres zobowiązań z art. 11 stanowi wyłączne kompetencje państw członkowskich UE, sama organizacja zaś pochwalić może się działalnością jako dawca pomocy humanitarnej⁵⁰ oraz pozostającymi w gestii organizacji procedurami ewakuacyjnymi dla pracowników instytucji unijnych z niepełnosprawnościami⁵¹.

W kontrze do niewielkiej objętości sprawozdania konkluzje Komitetu zostały sformułowane dość szczegółowo, zalecono m.in:

podjęcie niezbędnych środków w celu zapewnienia pełnego dostępu do numeru alarmowego 112 w całej Unii Europejskiej dla wszystkich osób ze wszystkimi rodzajami niepełnosprawności, włączenie osób niepełnosprawnych do wszystkich polityk

46 UN, *Committee on the Rights of Persons with Disabilities, List of issues in relation to the initial report of Poland*, pkt 20, <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d-%2fPPRiCAqhKb7yhsnLFjcXmd8Ilx1hLUlxYOlpq3bqqMvAu%2fBDFiGIs2pHY1WsiS%2fUCvL0hnOvC6NbQrhjNz2iThPl7AwkIpLhObt5Rtd4FpA1lqsXRf5e08nCu> (dostęp 1.02.2022).

47 UN, *Committee on the Rights of Persons with Disabilities Concluding observations on the initial report of Poland*, 29 October 2018, pkt 17, <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhsnLFjcXmd8Ilx1hLUlxYOlolNx89NMreEyKDrTPKq7T8aUMAwDVpc%2fx6%2fd5Qg%2bJxRYV2Gi33mW2TralO6fd4KvKjXpOp0ORYbDYY4RQBf5HB9> (dostęp 1.02.2022).

48 Ibidem, pkt 18.

49 UN, *Committee on the Rights of Persons with Disabilities, Initial report of State party due in 2014...*, pkt 125.

50 UN, *Committee on the Rights of Persons with Disabilities, Initial report of States parties due in 2012 European Union*, pkt 65–67, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G14/232/64/PDF/G1423264.pdf?OpenElement> (dostęp 1.02.2022).

51 Ibidem, pkt 72.

i wytycznych Unii Europejskiej dotyczących pomocy humanitarnej, stworzenie mechanizmów wymiany wiedzy i dobrych praktyk zgodnych z Konwencją między różnymi instytucjami Unii Europejskiej i wśród państw członkowskich, uwzględnianie problematykę niepełnosprawności w swojej polityce migracyjnej i uchodźczej⁵².

Wydaje się więc, że Komitet uznał UE w obszarze pomocy humanitarnej za partnera do wprowadzania zmian o zasięgu regionalnym i podjął próbę zmotywowania UE do ich zainicjowania.

Obecnie widoczną tendencją w ocenach Komitetu jest odniesienie się do pandemii COVID-19 i szczególne badanie sytuacji osób niepełnosprawnych w sytuacji zagrożenia epidemicznego. Te wyjątkowe okoliczności ujawniły wiele niedociągnięć występujących w państwach-stronach i spowodowały skupienie się Komitetu na formułowaniu rekomendacji w tym obszarze⁵³.

Podsumowując, można stwierdzić, że Komitet dysponuje pewnym potencjałem w zakresie inicjowania zmian i nadawania realnej treści art. 11 Konwencji. Nie należy jednak oczekiwać, że działalność Komitetu w szybki sposób ukształtuje prawo do pomocy humanitarnej. Wydaje się, że będzie to powolny proces, któremu pomoc może zarówno przyjęcie komentarza ogólnego odnoszącego się do wykładni art. 11, jak i rozstrzygnięcie skarg indywidualnych w tym obszarze.

Wnioski

Uwzględnienie w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych art. 11 jest niewątpliwym przełomem w prawie międzynarodowym. Dzięki temu prawo do pomocy humanitarnej osiągnęło kolejny wymiar, jakim są twarde ramy prawno-międzynarodowe do jego świadczenia. Sposób sformułowania art. 11 Konwencji pozostawia jednak spory niedosyt. Wprowadza on chaos prawny przybliżający obecne jego ramy do instrumentu typu *soft law*, który pozwala państwom-stronom interpretować obowiązujące przepisy dowolnie, w sposób, jaki najlepiej wpisuje się w ich krajowe systemy prawne i aktualne zapotrzebowania.

52 UN, *Committee on the Rights of Persons with Disabilities, Concluding observations on the initial report of the European Union*, pkt 30–35, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G15/226/55/PDF/G1522655.pdf?OpenElement> (dostęp 1.02.2022).

53 UN, *Committee on the Rights of Persons with Disabilities, Concluding observations on the initial report of Estonia 5 May 2021*, pkt 21–22, <https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhslxq2MulDp%2fqMKQ6SGOn0%2fMA1LSpvgYM3DCkpiGjvUUy2myJFM%2bOsTgWsCuGm4B2qohcBwHoCCrB5BpbRCKf6tkvX63EJgdwV2NmUEVRnVD> (dostęp 1.02.2022), *Concluding observations on the initial report of France 4 October 2021*, pkt 23–24, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/269/72/PDF/G2126972.pdf?OpenElement> (dostęp 1.02.2022).

Pełnej oceny doniosłości sformułowania tego prawa i jego uwzględnienia w Konwencji będzie można dokonać dopiero w kolejnych dekadach, gdy jego ramy zostaną określone przez aktywność Komitetu podejmowaną w tym obszarze. Należy wierzyć, że działalność Komitetu, obejmująca wszystkie jego kompetencje, tj. wydawanie komentarzy ogólnych, wydawanie opinii indywidualnych, formułowanie konkluzji ze sprawozdań oraz sprawozdań z badań *ad hoc*, wytworzy wysoki standard ochrony prawa do pomocy humanitarnej, niezależnie od trudności interpretacyjnych, które kreuje sama treść regulacji.

Oceniając obecną działalność Komitetu, należy docenić, że w procesie sprawozdawczym widoczne są dążenia do ujednoczenia wykładni, co czynione jest poprzez wskazanie obszarów sprawozdawczych wyszczególnionych w wytycznych i w liście zagadnień do omówienia⁵⁴. Rozczarowywać może natomiast, że z raportu przygotowanego przez Komitet dotyczącego nadzoru nad realizacją rekomendacji wynika, że te sformułowane w odniesieniu do art. 11 nie są kluczowym obszarem, w którym Komitet stosuje procedurę nadzoru (*follow up*)⁵⁵. Pozostaje więc wyrazić nadzieję, że zgodnie z oświadczeniem Komitetu w sprawie włączenia osób niepełnosprawnych ogłoszonym na Światowym Szczycie Humanitarnym w niedługiej przyszłości zostanie im nadany charakter priorytetowy ze względu na to, że pochodząc z obszaru bezpieczeństwa jednostki, wymagają spójnego i konsekwentnego działania państw-stron⁵⁶.

Wydaje się, że w tym momencie historii rozwoju ochrony prawa do pomocy humanitarnej za wciąż aktualne należy uznać podzielane przez G.C. Bruna stanowisko J. Andersonsa i J. Philipasa, sformułowane 10 lat temu, że Konwencja jest ambitnym instrumentem, którego sposób implementacji może budzić obawy⁵⁷.

54 UN, *Committee on the Rights of Persons with Disabilities, Lists of issues (LOIs)*, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=4&DocTypeID=18 (dostęp 1.02.2022).

55 UN, *Committee on the Rights of Persons with Disabilities, Follow-up general documentation*, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/FollowUp.aspx?Treaty=CRPD&Lang=en (dostęp 1.02.2022).

56 UN, *Committee on the Rights of Persons with Disabilities Statement of the on disability inclusion for the World Humanitarian Summit*, www.un.org/disabilities/documents/WHS/Statement-of-the-on-disability-inclusion-for-WHS.pdf (dostęp 1.02.2022).

57 G.C. Bruno, op. cit., s. 259.

Bibliografia

- Bodnar A., *Wystąpienie do Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu – dyrektywa o usługach audiowizualnych*, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/jak-zapewnic-gluchym-dostep-do-waznych-informacji-i-programow-uwagi-rpo-do-rzadowego-projektu-dyrektywa-ue>.
- Bruno G.C., *Article 11 [Situations of Risk and Humanitarian Emergencies]*, w: V. Della Finz, R. Cera, G. Palmisano (red.), *The United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities: A Commentary*, Switzerland 2017.
- Degener T., *A New Human Rights Model of Disability* w: V. Della Finz, R. Cera, G. Palmisano (red.), *The United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities: A Commentary*, Switzerland 2017.
- Della Fina V., *Article 4 [General Obligations]*, w: V. Della Fina, R. Cera, G. Palmisano (red.), *The United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities: A Commentary*, Switzerland 2017.
- Heintze H.J., *Convergence Between Human Rights Law and International Humanitarian Law and the Consequences for the Implementation*, w: H.J. Heintze, A. Zwitter (red.), *International Law and Humanitarian Assistance A Crosscut Through Legal Issues Pertaining to Humanitarianism*, Heidelberg 2011.
- Human Rights Watch, *Cameroon: People with Disabilities Caught in Crisis*, Human Rights Watch news release, April 5, 2019.
- Jóźwicki W., *Art. 4. Klauzula limitacyjna*, w: Z. Kędzia, A. Hernandez-Polczyńska, *Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Socjalnych i Kulturalnych. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Kälin W., *Report of the Representative of the Secretary-General on the Human Rights of Internally Displaced Persons*, A/65/282 (10 August 2010), <https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/65/282>.
- Kuijt E.E., *Legal Challenges in the provision of Humanitarian Assistance: the case of non-international armed conflicts*, w: T.D. Gill, R. Geiss, H. Krieger, T. McCormack, Ch. Paulussen, J. Dorsey (red.), *Yearbook of International Humanitarian Law Volume 17, 2014* (version 1st ed. 2016), The Hague 2016.
- Kun-Buczko M., *People with Disabilities in Armed Conflict, Eastern*, „European Journal of Transnational Relations” 2019.
- Mégret F., *The Disabilities Convention: Human Rights of Persons with Disabilities or Disability Rights?*, „Human Rights Quarterly” 2008.
- Mikos-Skuza E., *Pomoc humanitarna w świetle międzynarodowego prawa humanitarne-go konfliktów zbrojnych*, w: P. Grzebyk, E. Mikos-Skuza, *Pomoc humanitarna w świetle prawa i praktyki*, Warszawa 2016.
- Motz S., *Art. 11 Situations of Risk and Humanitarian Emergencies*, w: I. Bantekas, M.A. Stein, D. Anastasiou, *The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities: A Commentary*, Oxford 2018.

- Müller A., *Limitations to and Derogations form Economic, Social and Culture Rights*, „Human Rights Law Review” 2009, vol. 9, nr 4.
- Pietro Paolo M.G., *A Human Rights-Based Approach to Humanitarian Assistance*, „The Journal of International Humanitarian Legal Studies” 2016, nr 7.
- Priddy A., *Academy Briefing 14 – Disability and armed conflict*, Genewa 2019, www.geneva-academy.ch/joomlatools-files/docman-files/Academy%20Briefing%202014-interactif.pdf.
- Quinn G., *Resisting the ‘Temptation of Elegance’: Can the Convention on the Rights of Persons with Disabilities Socialise States to Right Behaviour?*, w: O.M. Arnardóttir, G. Quinn, *The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities: European and Scandinavian Perspectives*, Leiden 2009, https://eds-1p-1ebscohost-1com10000b5qg0114.han.buw.uw.edu.pl/eds/ebookviewer/ebook/bmxlymtfXzMwODE-2NV9fQU41?sid=43132603-2abc-4ad0-8acb-5d7b9d502ba7@redis&vid=1&format=EB&lpid=lp_v&rid=0.
- Spieker H., *The Legal Framework of Humanitarian Action*, w: P. Gibbons, H.J. Heintze (red.), *The Humanitarian Challenge*, 2015.
- Ssenyonjo M., *Economic, Social and Cultural Rights In International Law*, Oxford 2009.
- Trömel S., *A Personal Perspective on the Drafting History of the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, „European Yearbook of Disability Law” 2009, nr 1.
- van Kędzierski D., *Metodologia i paradygmat polskich szczegółowych nauk prawnych*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2018, nr 3.
- Vanhullebusch M., *The Law of International Humanitarian Relief in Non- International Armed Conflicts*, Leiden 2022.

The right to humanitarian assistance for persons with disabilities in the light of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

Abstract

This study was compiled in order to analyse the scope of the right to humanitarian assistance set out in Article 11 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities. To do so, I investigate the law in force and use the functional analysis method. I demonstrate that the scope of states' obligations in the area of the right to humanitarian aid is not clearly defined. It should be emphasised that the provisions were formulated in such a way that they refer to the state's obligations under international law, with particular emphasis on international human rights law and humanitarian law. However, due to the lack of an unambiguous legal framework in the sources of international law referred to above, the parties are left with

considerable discretion as to how to implement these obligations. The Committee for the Rights of Persons with Disabilities plays an important role in shaping the right to humanitarian aid. The current work of the Committee is analysed in this article, with particular emphasis on the study by the States Parties' Reports Committee. A full assessment of the right to humanitarian aid and the significance of its inclusion in the Convention will be possible only in the coming years, when the Committee's practice in this area will be extended to include other instruments of protection, e.g. individual complaints.

Keywords: right to humanitarian assistance, humanitarian aid, humanitarian relief, Convention on the Rights of Persons with Disabilities, international human rights law

CYTOWANIE

Kulińska-Kępa Z., *Prawo do pomocy humanitarnej osób z niepełnosprawnością w świetle Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych*, „Acta Iuris Stetinensis” 2022, nr 3 (vol. 39), 71–88, DOI: 10.18276/ais.2022.39-05.